



# GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a este de 2 ori: Mercuru si Duminec'a, Fôies, candu concedu ajutôriile. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. pe  $\frac{1}{4}$  3 fl v.a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu sêu 40 doidecari, or 3 galbini mon. sunatôria. Se prânnumera la postele c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie ad. cam 10 vorbe mari sêu mici inserate se ceru 8 cr. Tacs'a timbrala e 30 cr. de fiacare publicare. Fara depunerea acestui pretiu inainte nu se voru mai primi publicari.

Nr. 17.

Brasiovu, 15/3 Martiu, 1865.

Anulu XXVIII.

Nr. 4010—1865.

## Publicatiune.

Dupa emisulu inaltei cancelarie reg. transilv. auliee din 31 Ianuaru a. c. Nr. 225 conventiunea incheiéta in anulu 1855 cu pôrt'a otomanica in privinti'a pasiunitalui oiloru pe pamentulu turcescu si publicata in bul. imp. din acelasi anu sub Nr. 112 revocanduse pe calea s'a, — terminulu pentru scoterea turmeloru de oii depre pamentulu turcescu s'a defiptu in urm'a unei note a guvernului otomanicu din 4 Ianuaru a. c. indreptata catra inalt. c. r. ministeriu aust. de esterne dupa o imprumutata invoire a ambeloru guverne imper. pe 23-lea ale lunei lui Augustu 1865.

Despre acêst'a se incunosciintiaza concernentii oieri cu acea semnificatiune, precum ca conventiunea susu atinsa publicata in bul. imp. din annulu 1855 sub Nr. 112 cu diu'a din 23 Augustu a. c. se va privi de desfiintiata si fora potere.

Sibiia in 15. Februaru 1865.

Dela guvernulu regiu transilvanu.

## MONARCHIA AUSTRIACA.

### Date statistice in legaminte cu contributiunile.

IV. Industri'a si comerciulu. Dupace industri'a in timpulu nostru nu se pôrta numai cu bracie omenesci, ci si cu poterea cea cumplita a vaporului; dupace la numerulu braciilor omenesci ocupate cu industri'a se oam pôte combina din numerulu cetatiloru mari si alu fabriceloru, in care tôte luora cateva milioane de ómoni, — fia de ajunsu a inserana aici numai numerulu fabriceloru si alu lucratoriloru mai insemnatore, pentru cá asiá se ni se de ocaziune si mai buna de a trage linii paralele intre industri'a nôstra si intre cea straina.

Comisiunea statistica pune fabricarea zacharului la loculu antaiu. 136 fabrice au prefacutu in an. 1862 in zacharu preste  $18\frac{1}{2}$  milioane ctrie de napi. Din acelea fabrice 67 se afla in Boemi'a, 32 in Moravi'a, 20 in Ungari'a; restulu pe airea; in Ardélu nici un'a. In an. 1863 le-a mersu mai reu, pentruca au prefacutu numai ceva preste  $15\frac{1}{3}$  milioane ctrie napi; eara dela 1864 inóce esportatoriloru de zacharu in tieri straine li se dau din visteri'a statului cate 6 fl. premi u de fiacare centenariu (maja) ce espôrta, numai cá se pôta tiené concurenti'a cu fabricantii straini. Ardelenii se'si insemue acêsta impregiurare cu atatu mai bine, ca in decursulu desbateriloru parlamentare vomu mai da preste asemenea „Subventiuni si dotatiuni.“

Acum trecemu la vinarsarii. In monarchia sunt 97.294 vinarsarii mici si 6383 de cele mari, adica fabrice de spiritu, apoi earasi caldari mici 90.901. Din vinarsariile mai mici in Ungari'a sunt 40.973, mari 2.767, caldari (pe la sateni) 38.206.

In Ardélu mai mici 5945 mari 515, caldarusie 5430. Prin urmare in acestu ramu alu industriei suntemu representati minunatu, in catu pana si prunciloru sugatori avemu de unde se le damu vinarsu si se'i imbatamu cá se dôrma, sêu si pentru cá se remana beti pe tóta viéti'a loru, precum intru adeveru mai multi si remanu. Alte date despre vinarsu vedile in bugetu.

Berariile in an. 1863 au fostu 3.230, din care cele mai multe in tierile germano-slave si anume pe unde nu se face vinu, eara vinarsu inca se bea neasemenatu mai pucinu cá pe la noi.

Boemi'a singura are 1025 berarii. Unele berarii intorcu capitaluri colosale; de es. cea dela Schwechat de longa Vien'a invertu la  $7\frac{1}{2}$  milioane fiorini v. a. si platesce in totu felulu de dari direpte si indirepte preste noua sute mii fiorini v. a. pe anu. Se afla inse si in Ungari'a 310 berarii, eara in Ardélu 90, acestea inse mai totu saracutie.

Pentru alte ramuri de industria se aflara la an. 1863 in lucrare 2.841 machine de aburu cu potere de 44.410 cai (1 calu socotitu in potere de a misca 20 ctrie. In anulu 1852 se aflá in monarchia inca numai 630 machine de aburu cá intrebuintiate la a c e s t e a ramuri. Intre ramurile de industria portate cu potere de aburu se numera mai alesu: la fauritulu tocma de machine, de cara si trasuri preste totu, de trage sêu sanii, la lucrarea metaleloru in tornatorii si in fauriile cele colosale, cum si in lucratoriile pe unde se facu unelte de metale, la facutulu vaseloru si unelteloru de pétra, argila (lutu), sticla, la producerea si pregatirea de materiale chemice, de coloru si de materia luminatore si aprindietóre, la fabrice de soda, gumi, oleiuri, scrobéla, la mori de tóta plas'a, la facutulu de pane, de taietiei, frecatiei, macaróne, chocolata, sirupu, candite, surogate de cafea, in fabricele de tabacu; mai incolo la multiemea torsetoriiloru si tiesetoriiloru sêu fabriceloru de torsu si de tiesutu si impletitu din canépa, inu, bumbacu, lana, metasa, la vapsitorii, nalbitorii, téscuri de tiparitu si apretatu (neteditu, lustruitu) tieseturile s. a., la fabrice de charthia, de argasitu peile, la peptenari, nasturari, auritori si asiá mai departe.

Din sum'a de 2.841 machine de aburu se afla in Ungari'a 433, eara in Ardélu numai 16. Tôte celelalte luora pe airea, eara anume in Austri'a de diosu 354, in Boemi'a 933, in Moravi'a 497, in Silesi'a 162, in Carinthi'a 42, in Veneto-Lombardi'a 36, in Galiti'a 91, in Tirolu 21, in Triestu, Göz-Gradisca 38 si asiá mai departe. (Va urmá.)

### Inca ceva despre scólele populari.

Nu va negá nime, ca sub regimulu absolutisticu tréb'a scolaria, de si cu grau, dara totu inaintá, ca-ci statulu si beneric'a, cá factorii cei mai puternici lucrá in cointielegere armonica, apoi de si ici colé se ivea si cate unu defectu din vreo neintielegere sêu din transgresiunea cercului de activitate alu organeloru insarcinate cu ducerea trebei scolari: totusi aceste se delaturau, si scólele nostre inaintau cu atata mai frumosu, cu catu in poporu strabatuse aceea salutaria idea, ca elu au va vré au nu va vré totusi in fine va fi datoriu se cladésca scoli, se dotese pe invetiatori si se mane copii la scóla. Regimulu demanda oficiolatoru politice, cá se privésca tréb'a scolaria si cultur'a poporului romanu, cá o cauza a tierii (Landes-Angelegenheit), cá se se suplinésca aceea, ce prin neingrigirea timpiloru trecuti a remasu indereptu. Se infiintiara consiliarii de scóla, si eu imi tienui de cea mai strinsa datoria, cá cunosciintiele, ce mi le amu fostu cascigatu dela anulu 1850 pana la anulu 1856 in biuroulu cultului si investimentului sub guvernulu civilu si militaru si sub locutientia, se le aducu si in praosa la valóre. In catu voiu fi corepsuusu insarcinarii mele dela anulu 1856 pana la anulu 1861 prin escursiunile oficióse, ce le amu intreprinsu in sfer'a scolaria, nu me lasa modesti'a a dovedi cu fapte. — Atata inse fia mi iertatu a dice, ca déca s'aru indoi cineva despre acêst'a, apoi eu sunt in stare alu convinge prin charteele, ce le amu la mana nu numai dela nationalistii si corelegionarii mei, dara si dela alti barbati zelosi pentru inaintarea culturai in genere, cugetu ca si DD. protopopi, carii au impartitu cu mene a maritatile si neasurile calatorie, nu voru poté dice, ca ne amu preamblatu cu manele in sinu.

La anulu 1861 se schimba sistem'a de statu, cadiù absolutismulu, (despre care me incumetu a dice si cu periculu de a fi judecatu sêu intielesu reu, ca in privinti'a scóleloru asi fi doritu se fia tienutu celu pucinu inca diece ani) si tréb'a scolaria deveni in decadentia mare. De o parte o lasitate, o nepasare nespusa, de alta parte o activitate unilaterala, gresita. Pana candu unii se multiemea a dice, ca pentru noi romanii e destulu a avé pe cutare tóneru de dascalu cu o platutia catu de mica, cá selu scutimu si de catane; pana atunci altii chiamati si nechiamati proiecta scoli peste scoli

cu deosebite obiecte de invetiatura s. a. insusi diurnalele noastre obosite de evenimentele politice, nu putea ajunge a se ocupá si cu trebile scolare. Dara multiamita ceriului si geniului celui bunu alu inteligentii nóstra, ca nu trecu multu si laun'a, ce se nascu in sfer'a scolaria, incepu a bate la ochi, a atrage atentiunea unoru barbati cordati si zelosi pentru inaintarea si cultur'a nóstre si ai indemná se scrie prin diurnale si se arate, ca intramu erasi in labirintulu ratacirii, de unde, déca ne vomu afundá, cu grau vomu mai poté esi. Lamentele banatieniloru si ale romaniloru din Ungari'a ne sunt cunoscute. In „Concordi'a“, „Telegrafulu romanu“, „Amiculu scolei“, éra mai vertosu in „Gazet'a Transilvaniei“ esira articuli, carii ne aratara trist'a icóna a scóleloru nóstre populari.

La anulu 1862 in Octobre fuseiu reactivatu éradi cá consiliariu de scóle cu aceea insarcinare, cá in sfer'a activitatii mele se me tienu strinsu de instructiunea de mai nainte sanctionata de Maiestatea S'a c. r. Acuma nu fú nimicu mai aprópe de dorinti'a mea, decatu a esi de locu in comune si a me convinge despre oele ce amu auditu si cititu despre cele ce tienu de scóla. Tempulu inse si o alta impregiurare nu me ertara a implini acésta dorintia pana in primavér'a anului 1863, candu se denumi si pentru confesiunea greco-catolica consiliariu de scóle in persón'a D. Dr. Mai o r u. Acésta denumire me imbucurá, cu atatu mai multu, cu catu eramu siguru, ca facunduse, unde cere trebuintia, cuviintios'a presiune asupra comuneloru indolente in privinti'a scólei din ambele parti, nu voiu fi mai multu silitu a audi, ca trecemu de dincolo, unde nu ne silesce?!

Nu voiu se descriu mahnirea ce a intimpinatu inim'a mea la excursiunile facute prin cele mai multe cercuri de scóla, vediendu, ca doi ani au fostu de ajunsu a surupá totu ce s'a fostu claditu in mai multi ani. Nu voiu se descriu icón'a trista a scóleloru nóstre, ce s'a infaciosiatu inaintea ochiloru mei, ca-ci aceste mi le amu semnatu si intrebuintiatu pre catu s'a potutu cu cea mai mare crutiare in relatiunea de calatoria, ce amu asternut'o inaltului regesou guberniu; aicea vreu numai a atinge, ca déca in articulu esitu in Nr. 22 alu „Gazetei Transilvaniei din anulu 1864 „Unu cuventu la timpulu seu“, care de altcum tiene multu adevéru, intr'altele se dice: „Déca inse nu se sciu, apoi noi insarcinamu pre DD. consiliari de scóla, cá pe organele regimului, in care noi punemu tóta speranti'a, cá se'si faca observarile sale asupra tuturoru abuseru si scaderiloru, in care au devenitu scólele nóstre si se le astérna la locurile competenti, cerendu medel'a cuviintios'a“ s'aru fi indoitu D. corespondinte despre atentiunea si activitatea consiliariloru de scóla, precum se cam póte citi printre ronduri, apoi noi respingemu dela noi tóta indoirea, si amu fi respins'o de locu atunci, déca nu amu fi asceptatu se vedemu, cu ce resultatu se voru incoroná observarile, ce le au facutu in calatori'a oficiósá si le amu culesu in faoi'a locului. — Nu Domniloru, ca-ci tóte le amu prenotatu si cu dorere trebue se afirmamu, ca sunt adevérate, nu putemu ascunde ból'a, ca-ce a facutu bube si ne ésa in facia, si care nu o vede, acél'a órbea diu'a pe la amédia.

Acuma póte ca ne veti intrebá: bine — dara ce ati facutu pentru sterpirea bolei acesteia, cerutati medela au reinnoirea, cum dice D. corespondinte mai susu amixtitu? — Da, cerutu, Domniloru, amu referatu in consiliulu inaltului guberniu tóta starea trista a scóleloru nóstre fara retienere, a sia, precum se cade a descrie o bóla, pre care vrei se o vindeci, póte si cu medicine mai amari, mai caustice, mai drastice, amu propusu, cea ce espirienti'a mai indelungata, geniulu si lipsele poporului nostru ne au invetiatu, ca estesalutaru pentru inaintarea trebei scolare la noi romanii. Catu a sciutu inaltulu gubernu apretiu cele aratate, cugetamu ca on. cititori se voru poté convinge mai bine din urmatori'a ordi natiune, esita din consiliulu inaltului gubernu ténutu in 16 Nov. 1864 sub Nr. 13727 ex 1864. (Va urmá.)

### Resunetu la corespondinti'a „Din situatiunea Marmatiei“ de Martiali.

Candu mai avnra romanii din Banatu, Ungari'a si Transilvani'a — campu liberu la desvoltarea loru spiritualo-natiunala, cá dela esirea diplomei Imp. din 20 Oct. 1860? Candu mai dederá atatea semne invederate de progresu natiunale, cá dela esirea memoratei diplome incóce? — Pronuntiarea egalei indreptatiri depre inaltimea tronului, — apoi deaci conferintiele natiunali, societatile pentru conversarea si cultur'a poporului romanu, legea pentru usuanti'a limbei romane, metropoli'a romana (gr. orient.) si multe altele ne sunt totu

atatea testimonia garantatórie de parentésca ingrigire, de recunoscinti'a si remuneratiunea Maiestatei S'ale — facia cu popórele de sub sceptrulu seu-, si specialmente cu poporulu romanu, a carui credintia catra inalta dinastia — prin acestea se vede chiaru respectata. — Dar' cu tóte, ca atatea institutiuni liberali se vedu pre orizontele natiunei nóstre creacundu, — cu tóte, ca nesuintiele si ostenelele barbatiloru nostri escelenti dau atatea testimonia eolotante de progresu, — cu tóte, ca radiele sórelui strabatura si imprasciara valurile incurcate in intunecime, si adi lúcescu fórté luminosu preste tóta poporimea de sub blandulu sceptu alu Austriei, — cu tóte, ca de patru ani s'ar' fi pututu perde indiferentismulu, nepasarea si ur'a de natiunalitatea s. prin deserte, có se nu se mai vaiere inca si adi ici colea cate unu corespondinte alu organeloru nóstre de ele: — totusi pe une locuri se mai vede inca o lipsa de solidaritate si resoluta activitate in caus'a politico-nationale, se mai simtiesce o amortire séu mai pe romanesce, inca totu se mai afla ici colea si renegati.

Preastimatulu D. cor. M——li se vaiera in contra abuseriloru esite din elementele speculante in Marmati'a, — compatimesce apoi sórtea tieraniloru, cari adi mane perdu mosiele mai pre nesciute, — in cunoscintiadia pre on. lectori despre lasitatea si indiferentismulu preotimei si alu nobilimei din Marmati'a, care umeru longa umeru aru poté fi premergatória cu esemplulu de progresu politico-natiunale. — Esceptiunile Dlui corespondinte apoi nu se vedu indestulatórie — facia cu preotimea cea culta si nobilimea cea latita din Maramuresiu! — Aibi patientia, D. corespondinte, a asculta si versulu meu, si'mi concede se me esprimu: ca Dvóstra Marmatianii ati ramasu inderetrulu altoru confrati romani din comitatele vecine, si cu satumarenii, unde insumi amu nesce consolari eminenti (acum preoti) de cari nu andu alta, decatu ca materialmente 'su fericiti, dara de zelulu loru natiunale, ce'lu supsera din pepturi romane, cu care'i nutri apoi si mai multu seminariulu din Urbea mare — dela cari cu totu dreptulu se ascépta se fia lucéferi si cá atari se straluce in fruntea natiunei, — va ti perdutu in chaosulu intunerecului, ca nu mai esiti neci candu la lumin'a luptei nationale! Dómne! catu neamu téné de mundrii noi cesti de aici, candu amu ceti lucruri importante despre unu S. D. ! despre G. J. ! etc. catu neamu bucura, candu amu ceti, ca ei pórtá flamur'a inaintarii, precum odinióra erau esemplulu tenerimei studiósé! — Inse scie bunulu Dumnedieu, ca traiescu, au ba? in casulu primu, póte ca si ei s'au alaturatu longa sacr'a opiniune indiferenta, — cá se nu si mai adauga la viatia si cate o neplacere; — in casulu alu doilea, se le fia tieren'a usióra! ca-ci noi, cari cunoscemu insusirile loru oele esemplarie — dara pentru posteritate fara resultatu — vomu pastra in dulcea suvenire rar'a loru capacitate. — Corespondinti'a Dlui M——li 'mi dede cauza a crede: ca déca asiu numi barbati nostri de pre aici, carii valfaia cu esemplele natiunali patriotice — si Dloru, numai decatu s'ar' rusina de iutardiareale, — Marmatianii si satumarenii.

Poporulu tieranu depre aici, inca e materialmente camu seracu, ca-ci fatal'a seceta din 1863 i au fostu nimioitu speranti'a in industri'a agricola, inse an. tr. a restauratu fórté multu. — Tipulu, datinele si moravurile le are celea avitice ereditate dela strabuni. Intieleginti'a preotiesca si civila 'si cunosce misiunea facia cu agendele sale politico-natiunali, dauna, numai, ca se mai afla cate unu egoistu, care condusu de interese particulari tiese la planuri, cum si aru imbunatati sórtea dupa spatele poporului credulu, si de aci nu arareori se nasce disarmonia, neintielegere, de unde resulta apoi impilarea poporului si retrogradarea tendintieloru folositarie. Lips'a buneii cointielegeri se camu simtiesce si la noi. — Ei Domniloru! acésta au sapatu mormentulu multoru natiuni! — Se cercamu numai paginile istorice si ne vomu convinge. Natiunile colocitorie vor' dice, ca neintielegerea intre ai nostri provine dela nesciintia, dela capritiu si dela interesulu egoisticu séu ambitiunea ne'nfrenata, noi se ne straduimu ai deminti cu contrariulu. — Acum mai vertosu, candu in capulu Cottului e barbatulu doririloru nóstre, e stimatulu, tuturoru natiuniloru, — cine va mai indresni se sémene sementi'a discordiei intre poporulu romanescu? Cine nu s'ar' rusina de tendentie machiavelistice, toema in ajunulu dietei, candu, cum dice si multu pretiuit'a nóstra Gazeta, trebue se fimu una, unu corpu si o anima nationala?! —

Scólele poporale, de si sunt supuse inspectiunei preotiesce — de carea din unele parti se andu vaierari, — nu sunt nepartinite, docentii inca 'su benesioru salarisati, ce aru fi inca de indreptatu Magnif. S'a D. con. gub. Con. J. nu va perde diu vedere. — Aru fi benevenita in comunele mai poporate

radicarea mai multor clase, ca-ci numerulu invetiaceiloru face imposibila instructiunea -- prin urmare nefructifera, fora succesu, si ce succesu póte avé unu docente cu instructiunea s'a la 130 invetiacei? „Ad impossibilia nemo obligatur.“

Preotimea e reu dotata si in parte reu respectata, oste-nelele si sacrificiele ce le facea mai eri alaltaeri, nu numai oa nui sunt multiamitórie, ci si invidiate; — si in fine de si acelea se intemplara chiaru din punctu de vedere evidentu nationalu, sunt si amerintiate (de ai sei) (?!). Sinodulu nu mai e competente a vindeca ranele (De ce?! R.) pana atunci vomu mai ciuli si caciuli\*), mai ca lasati la o parte inca ne vomu umili, — ca cu toti este Dumnedieu! (Numai dela cei, ce nu si ajuta si ei siesi, se departésa si Ddiu! — R.)

Organele nóstre nationali nu se spriginescu conformu cerintieloru tempului, inca mai esista o secta de ómeni — caroru le aru placé se fia potcovite. Aici aru fi de condurutu ignorantia loru, dar' nu se póte, ca-ci unii din ei sunt barbati de autoritate; — o fruntiera eara e, carea 'si tiene dreptulu catra celea prenumerate pre spesele comunali se cetésca gratis, si ca, de si e partea impoitória a intielegintiei nóstre, nu le are in giurulu casei si a familiei sale de feliu — cá candu n'ar' sci, ca la diurnale nationali se prenumera mai multu pentrucá se se adiute esirea loru la lumina, chiaru de nu s'ar' nici citi, ér' nu numai pentru ale citi si avé. — Dar' ce se le mai faci? déca materialismulu séu indiferentismulu ei retiene dela ceea ce e neaperatu de lipsa, folositoriu si favoritoriu natiunei, patriei si statului!

Curticiu (longa Aradu) 26 Febr. 1865.

M. B. Bihoreanulu m. p.

**Brasiovu** 14 Martiu. La reulu, cu care ne intimpinà macrulu secerisiiu din anulu trecut, dupa scirile ce ne sosescu din mai multe locuri, se mai adauge si alta nenorocire fórte intristatória. — Mai in tóta Transilvani'a patimescu nu numai ómenii din caus'a nutrimentului celui slabu, celu 'lu administrà secerisiiulu celu ne coptu de anulu trecut, ci din caus'a ploiloru celoru indelungate de véra abia intrara si vitele in érna, si oile in urm'a ploiloru necontenite care nu verara la monte d. e. si in distr. Fogarasiului perira mai tóte parte de calbésa parte de apa, in catu bietii locuitori cei mai seracuti, cari 'si tienura oitiele pe aprópe la campu, au ramasu despoiatu si de acestu unicu mediulocu de traiu. Mai adaugemu, ca in unele locuri s'a ivitu si tifulu de fóme, contrasu din nutrimentulu celu putredu, necoptu si fora potere. Chiaru si in vecin'a Romani'a dupa cum ni se sponé peru vitele de totu felinlu cu sutele si cu miile, cu tóte mesurile luate spre a opri contagiunea séu molipsirea. — Ér' secerisiiulu si acolo fú atatu de slabu si necoptu incatu nu se mai cauta nicidecum, si pana acum nu s'a facutu in strainatate neci macaru vendiare de una chila. E acum intrebare, de unde voru luá cei mai multi sementi'a mai vertosu de porumbu pentru recolt'a anului viitoriu, mai vertosu aici la noi, unde plugarii nu sunt atatu de fericiti catu se-si póta pastrá cereale din anu in anu, ci abia astépta se vina fructele in perga si ciuntarea recoltei din anulu trecut ii silesce se usce porumbulu in cuptoriu, cá se-si stampere fómea familierulu? Acést'a stare trista se afla afara de multe locuri mai interióre pe suptu tota cunun'a Carpatiloru, incependu dela pórt'a de feru si montii apuseni catra sudu-ostu si vestu pana la Nasaudu, Sigetu, pe unde, alta durere, ca sunt locuitorii mai toti romani. Acestia toti au lipsa de adiutória, inse cine si de unde se le intinda déca nu se va ingrigi imperiulu ai ajuta cu vre unu imprumutu, peutruca miserului poporu ei e rusine a cersi si se sfiesce a cere si ajutéria, ne crediendu, ca li se va da. — Videant senatores!

— Tempulu pe la noi s'a domolitu, neu'a cea infricosiatu de mare prin suflarea unui ventu caldu de sudu si prin caderea unei ploii in cateva dile se mai topi, incatu nu ne tie-ne locu de frica, ca vomu audi iu scurtu ér' de ecsundari infricosiate.

— Tragerea sortiloru pentru militia se facu si asentarea va urmá mereu. In fine tragemu si noi atentiunea publiculu, cumca atatu pe la Vien'a catu si pe aici mai circula bancnote false de cate unu fl., cari se cunoseu din lips'a apelor la nr. seriei, candu te uiti prin ele la lumin'a straparenta. — Negotiulu in tóta privintia baltuesce, din cauza lipsei de bani, angustarea si impucinarea trebuintieloru, ér' in afara a mai statu cu totul. —

\*) Constitutionalii nu se sci caciuli, decatu singuru numai dictaminelnu legii; numai pigmeii si venalii caciulescu in steng'a si 'ndrépt'a. R.

## Dela senatulu imperialu.

In continuare cu cele referate in Nr. 15 despre incordatele diferentie intre comisiunea financiara si ministeriu impartasimu si firulu ulterioru alu pertractarii pana unde s'a ruptu:

In 2 Martiu se ceti in sied. comit. fin. not'a ministrului de statu, in care 'si arata ministeriulu cifr'a reducerii de 20 mil. ce are de cugetu a o concede si conditionile: revirementu si luarea inainte a bugetul. pe 1866 cu asemenea modalitate. Kaiserfeld inse facu propunerea, cá se se aléga unu comitetu de siepte membri, carui se se incredintiese atatu not'a acést'a a regimului catu si propunerea cont. Vrints (sunatória pentru invoire cu regimulu) si prop. lui br. Tinti. Ér' Dr. Giskra invoiduse cu acést'a propunere mai adauge la ea, cá comitelulu finantialu se'si continuase lucrurile s'ale bugetare pe anulu 1865, ponendu mare pretiu pe cercetarea detaiata a bugetului militariu.

Altii inse vrea se se iè la consultare not'a ministeriului si propunerea lui Vrints. Dr. Teutsch propune, cá se se sistese consultarea mai departe a bugetului si se se incépa consultare asupra propunerii lui Vrints, care inca e de acést'a parere. In fine se primi propusatiunea lui Kaiserfeld cu 21 in contra la 13 voturi si asia se compusa sucomitetulu din 7 insi.

In siedinti'a finantiale din 3 Martiu se luà la consultare rubric'a din bugetu despre veniturile ocneloru, inse in decursulu consultarii se aflá neaperatu de lipsa presentia unui representante alu regimului, care se de desluciri si asia se decise, cá se se amane lucrarea pe diu'a viitória, pe candu se se invite si ministrulu de finantia a veni séu in persóna séu a tramite unu reprezentantu alu regimului.

In 4 Martiu veni si min. Plener la siedintia, si luanduse inainte rubric'a: venitul si spesele ocneloru, este se mai redusera cu 172.000 fl., ér' venitul sarii remase 39,983.600 fl.

In 6 Martiu se adunà sucomitetulu de 7 insi in siedintia; venira si ministrii de Schmerling, Plener si br. Mecsery, inse nepotendu-se invoii in privintia formularii reportarii asupr'a propunerii lui Vrints parasira la 12 adunarea, ér' subcomitetulu si-a continuatu lucrurile. Propunerile sucomitetulu de 7 nu se invoiescu cu conditionile ministeriului, fienduca nu recomanda neci luarea la pertractare a bugetului din 1866, neci concederea revirementeloru in aceea estensiune, dupa cum vré ministeriulu, ci numai dupa capitule ad. in cercuri fórte restrinse.

In 7 Martiu in siedinti'a comisiunii finantiale se ceti alta nota dela ministrulu de statu, cu care responde la invitarea de a veni la siedintia, ca in intielesulu decisiunii de mai nainte a intregului ministeriu nu va mai veni la consultarile comisiunii finantiale despre rubricile recerintieloru.

In 8 Martiu la desbaterea bugetului de resbelu se asteptá se vina si ministrulu invitat, inse elu tramise numai una nota, prin care in intielesulu scrisorii ministeriului descopere, cumca in caus'a propunerii lui Vrints regimulu se va supune numai la otarirea si esplicarea casei deputatiloru, si asia nu póte veni. Intr'acést'a siedintia a comis. dise Skene intre altele: „Noi ne luptamu in contra unui sistemu stricatosu, cauta séu se invingemu séu se cademu, dar' situatiunea trebue se se clarifice.“ —

Sér'a ér' se tiene siedintia. Dr. Herbst reportésa despre propunerile sucomitetului. Schmerling, Plener si Mecsery se afla ér' de facia si estu din urma luandu cuventu se dechiara, ca propositiunile ministeriului atatu in privintia cifrei de reduce, catu si ceea ce privesce la conditionile puse, regimulu le privesce cá una totu intregu si nepriminduse un'a, tóta propusatiunea o privesce ministeriulu cá denegata. Si asia pertractarea despre bugetu ar' trebui se-si iè cursulu seu normalu; alta dechiarare mai departe in asta cauza regimulu nu va face. — Giskra mai intréba unadata pe regimu, déca vré se iè parte la desbaterea bugetului de resbelu. Br. de Mecsery responde, ca regimulu respinge ori-ce impartasire la consultarile detaiate ale bugetului, si cu acést'a ministrii se departara, si asia comisiunea va propune in plenulu casei deputatiloru nesuccederea invoirii cu regimulu, si trecerea la ordinea dilei dela propunerea lui Vrints. — Amenintia dar' din acestu conflictu, déca se va sprijini opozitiunea in cas'a deputatiloru, or' desfacerea senatului, or' demisiunea ministeriului.

In siedinti'a 31-a casei deputatiloru din 9 Martiu fórte momentósa ministrulu de finantia propune casei dupa § 13, cumca cu redicarea institutului de creditu austriacu si ungurescu, precum si a bancei ipotecarie boemice, s'a facutu una esceptiune, in privintia careia se va face propunere la senatulu angustu, precum si pentrucá ele se se si favorisese in unele determinatiuni ale legii de tase.



Dep. Baritiu predede una petitiune a 18 comune din cottulu Turdei, prin care se cere aplacidarea unui imprumutu din vistieria statului spre a-si poté cumpará cereale de sementia pentru semanaturele viitorie, si pentru-cá se li-se prelungiesca terminulu de a plati contributiunea pana dupa secerisiu. D. Baritiu observéa, cumca rogatoriloru in casu nefavorabilu nu le remane alt'a indireptu, decatu alternativ'a, cá se emigrese din patria, candu li s'ar' denegá imprumutulu. Elu face si propunerea, cá petitiunea se se indrumese la comisiunea financiála, ceea ce se si facu. Óre alte localitati nenorocite n'au petitionatu pentru asemenea imprumutu?

Dep. Riese-Stallburg predá una petitiune a reuniunii industriariloru austriaci, pentrucá se se introduca pe bas'a sistemului metricu una uniformitate in mesuri si ponderari. Se da la com. de petitiuni. Grocholski desorie starea miserabila a Galitiei, unde locuitorii sunt lipsiti in oelu mai stinsu intielesu alu cuventului de totu mediuloculu de hrana, in catu ómenii moru de ból'a tifului de fóme, si intréba, ce mesuri s'au luatú din partea regimului, spre a scapá pe ómeni de perirea de fóme, si a-i provedé cu seminatúri; si déca regimulu ar' fi aplecatu a le iertá contributiunea de pe locurile montóse, care n'au fructificatu?

Min. Schmerling responde, ca au insarcinatu pe locuitorii in obiectulu acest'a, cá in casu de asia, se se póta intinde unu ajutoriu din partea imperiului, nepotenduse altufeliu ajutat. (Mai incolo descopere ca in 18 Aprile se va redica starea martiala din Galitia. (Va urmá.)

**Congresulu serbescu.** Carloviciu 8 Martiu. Astadi se alese comitetulu de 11 membrii, cari se informese congresulu despre pretensiunile romaniloru, impartasite congresului. Dupa unu telegramu in „Wanderer“ pretensiunile romaniloru sunt precisate asia: cá se li se dè 870.100 fl. cá fondu besericescu si nationalu; mai incolo se le vina monastirile Hodosu, Bezdinu, Georg si Mesic, orasiulu Aradu si fondulu Putnitianu, ér' cetatile Versetiu si Timisióra le pretindu pentru sene pe de diumetate.

## Cronica esterna.

ROMANIA. In dilele acestea se ocupa camer'a legislativa cu indigenarea séu reieptarea petitiuniloru respective, si finindusi lucrarile i se va terminá sesiunea, dupa ce se va votá si legea pentru drumurile de feru, care vine la ordinea dilei. — Diurnalele straine mai ventura unele notitie din Romani'a dupa datin'a lor: cumca ad. unu mare numeru de negutiatori s'a indreptatu cu una petitiune catra senatu cerundu, cá introducerea monopolulu de tutunu se se mai amane pana la 1 Maiu 1866, cá se-si póta vinde provisiunile cele mari de tutunu strainu; inse „Monitorulu“ publicá mai deunadi unu rescriptu domnescu ca si pana in 1 Maiu a. c. trebue se se platésca o vama de importatia bunicica, 60 lei pentru tutunu de fumatu si 64 pentru chilogramu de tutunu de nasu si 25 parale pentru una sugara. — Despre principele scriu, ca cu finea lui Aprile din caus'a sanetatii se va duce la mosia „Ruginós'a“, de unde peste véra va calatori in nordulu Europei, cu care ocaziune are de cugetu a se presentá pe la mai multe curti germane. —

Adeveru e, ca tiér'a se afla in lipsa mai mare de bani, decatu alta data, fienduca estu tempu din caus'a recoltei celei rele de porumbu, care neci pe acolo nu s'a coptu din caus'a ploiloru indelungate, nu se esportá pana acuma nemica, dar' neci ca se cauta. Cu banii straini inca au calamitate, fienduca copecele rusesci s'au inmultitu in tiéra si fiendu ele in pretiulu loru internu mai de diosu, decatu cum ambla in cursu, regimulu spre a feri tiér'a de dauna a scadiutu valórea loru cu 90/0 si mai bine, ad. mai antaiu le-a desvaloratu cu 4, ér' dupa aceea cu 6 parale. Caus'a inundarii baniloru rusesci o dice „K. Z.“ a fi speculatiunea, ca rusii au trasu monet'a cea buna austriaca si francesa la sene, si a veritu a s'a in Romani'a. —

Óre se fia pentru unu statu greutate atatu de gigantica a bate singuru bani pentru sene, intruna monetaria, care se se nutriésca prin ecsploatarea mineloru din tiéra ori prin statu ori prin privati intreprindiatori, in catu se nu cuteze a face si in obiectulu acést'a odata inceputu? Responsulu lu incredintiamu tempului si respectiviloru autonomisti, precum si latirea si infocarea spiritului de intreprinderi de a cauta si esploata avutiile din sinulu Canaanului romanescu. —

Unu telegramu in „Debatte“ din Vien'a inscientiasa, ca intregu colegiulu judecatorescu alu curtii apelative criminale de Iasi precum si tribunalulu din Niamtiu se depusera. (?)

**Unu telegramu** si 2 sciri despre misioari neodihnitórie atragu atentiunea diurnalisticii europene. Telegramulu e din Londinu 7 Martiu si da sboru scirei, cumca „Morning Post“ diurnalulu lui Palmerston descopere, „ca Rusi'a facia cu poterile mari vorbesce pe facia despre incorporatiunea Poloniei. Principele Gortschakoff a dechiaratu internuntiulu francu, ca pentru reappropriarea Rusiei de Franci'a e o conditiune neaparata, cá cestiunea polóna pe viitoriu se nu se mai pertractese cá cestiune européna. Domn. de Brown, inca s'a dechiaratu asemenea. Rusi'a ar' fi mai rogatu si pe Austri'a a mai sustiené starea martiala in Galiti'a, pana candu va poté esecutá incorporatiunea Poloniei.“

Acést'a scire fórte importanta se póte privi cá o aruncare de mansia imp. Napolconu, protectoriulu principiulu nationalitatiloru, pentru care conditiunea puca se póte privi numai cá o pretensiune de umilire si abdicare de principiulu politiceii lui. — Se apropia primavér'a si intentiunile nordice esu totu mai tare in proscena.

Camu deodata dechiará si „La France“ diurnalu oficiosu alu regimului francesu, ca Franci'a se invoiesce cu deslegarea causei Schleswig-Holsteinese dupa cum vré Prusi'a, déca partea de nordu a Schleswigului dupa dorinti'a nationala a poporului se va dá indereptu Danimarcii.

Intr'aceea despre poloni éresi se aude, ca regimulu loru nationalu inca mai susta si diurnalulu „Czas“ arunca focu si putiósá asupra emigrantiloru poloni, cari nu odihnesou a continuá joculu cu regimulu nationalu, cu comisarii regimului si cu decrete revolutionarie si tiene de reu acestea reinceputuri, cari sunt in stare a adauge numai nenorociri preste nenorociri asupra nefericitei Polonie.

Monumentu in memori'a bataii dela Waterloo. Trei generali esu in publicu cu o provocare catra patrioti, cá se se impactasiésca cu contribuii calduróse la redicarea unui monumentu in Wiesbaden in memori'a invingerii asupra lui Napoleonu I. in batali'a dela Waterloo, unde au cadutu si din patriotii loru din ducatul Nasavi'a 11 oficirii si 304 soldati pe campulu onórei, ér' alti 35 oficiri si 700 soldati fura raniti fora a avé vre unu momentu redicatu in onórea loru, si acést'a fiinduca in anulu acest'a se serbésa jubileulu séu alu 50-lea anu dela lupt'a acea decidatóre, prin care, dicu generalii, ca germanii si au reoastigatu ne-dependinti'a si autonomi'a s'a. Inainte de acést'a cu doi ani ér' serbara germanii aniversaria luptei dela Lipsi'a. Reimpróspateri de dusmanii si fapte vechi. —

In Greci'a si anumitu in partea Tripoliticeii s'au afisiatu proclamatiuni revolutionarie republicane.

Nro 91/praes. 1865.

### Publicare de licitatiune.

Fontan'a minerale din Sangeorgiulu romanu, districtulu Naseudului, care é proprietatea acelei comuni, se va esarendá dinpreuna cu localitatile de scalda si cu tracteri'a, ce se afla longa acelea, in calea licitatiunei celoru ce voru dá mai multu, pre tempulu dia 1 Maiu pana in 31 Decembre 1865.

Cei ce voiescu a intreprinde acésta arenda, sunt invitati a se provedé: cu vadiulu de 50 fl. v. a. in bani gata, apoiu cu atestatulu despre posibilitatea de a poté implini obligamentele arendatóriei, cari se le céra dela antistele comunei unde locuesce, si sunt de a se intari din partea auctoritatei competente politice, si apoi a se infaciosiá la actulu licitatiunei séu in persóna séu prin representante, provediutu cu plenipotentia legalisata prin judecatoria, luni in 3 Apriliu 1865 la 9 óre ante meridiáne in cancelari'a oficiulu comunale alu Sangeorgiulu romanu, unde si conditiunile licitatiunei se afla depuse spre public'a privire. —

Oferte scripturistice nu se voru considerá. —

Cine voiesce a licitá in numele mai multora, are se produca una plenipotentia subscrisa de toti consocii sei cu man'a propria, si provediuta cu legalisarea judecatorésca, si se o predé la man'a comisiunei licitatorie.

Nasedu 28 Februaría 1865.

Dela presidiulu districtului.

Vice-capitanulu diriginte: Lucchi mp.

2-3

Cursurile la bursa in 13. Martiu 1865 sta asia:

Galbini imperatesci	—	—	5 fl. 30 cr. v.
Augsburg	—	—	110 „ 25 „